

HAL
open science

El 150 aniversario del arrêt Blanco ¿Qué más podemos aprender de esta sentencia fundamental para el derecho administrativo francés?

Armand Desprairies

► To cite this version:

Armand Desprairies. El 150 aniversario del arrêt Blanco ¿Qué más podemos aprender de esta sentencia fundamental para el derecho administrativo francés?. *Administración & ciudadanía*, 2023, 18 (1), pp.139-146. 10.36402/ac.v18i1.5079 . hal-04301579

HAL Id: hal-04301579

<https://hal.science/hal-04301579>

Submitted on 23 Nov 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Distributed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial 4.0 International License

Revista Administración & Cidadanía, EGAP

Vol. 18_núm. 1_2023 | pp. 139-146

Santiago de Compostela, 2023

<https://doi.org/10.36402/ac.v18i1.5079>

© Armand Desprairies

ISSN-L: 1887-0279 | ISSN: 1887-0287

Recibido: 04/04/2023 | Aceptado: 22/06/2023

Editado baixo licenza Creative Commons Attribution 4.0 International License

O 150 aniversario do *arrêt Blanco* Que máis podemos aprender desta sentenza fundamental para o dereito administrativo francés?

El 150 aniversario del *arrêt Blanco*
¿Qué más podemos aprender de
esta sentencia fundamental para
el derecho administrativo francés?

The 150th anniversary of the *Arrêt Blanc*.
What more can we learn
from this fundamental ruling
for French administrative law?

ARMAND DESPRAIRIES

Maître de conférences

Universidade de Reims Champagne Ardenne

armand.desprairies@univ-reims.fr

Resumo: Con ocasión do 150 aniversario do *arrêt Blanco*, seguimos analizando cal é a súa achega. Aínda que o seu alcance na época foi relativo, non debe pasarse por alto a importancia do seu papel no dereito administrativo francés, lexitimando o forte poder do Estado central.

Palabras clave: Mito, dualismo xurisdiccional, dualismo xurídico, servizo público, ideoloxía republicana, historia oficial.

Resumen: Con ocasión del 150 aniversario del *arrêt Blanco*, seguimos analizando cuál es su aportación. Aunque su alcance en la época fue relativo, no debe pasarse por alto la importancia de su papel en el derecho administrativo francés, legitimando el fuerte poder del Estado central.

Palabras clave: Mito, dualismo jurisdiccional, dualismo jurídico, servicio público, ideología republicana, historia oficial.

Abstract: On the 150th anniversary of the Blanco judgment, its contribution and mythical nature are still being discussed. However, even if its significance at the time is relative, its important role in the national novel of French administrative law legitimising strong central state power should not be overlooked.

Key words: Myth, jurisdictional dualism, legal dualism, public service, republican ideology, official history.

SUMARIO: 1 Introducción. 2 A evolución gradual dunha decisión irrelevante a unha decisión esencial 2.1 Unha decisión confirmatoria. 2.2 Unha decisión xurisprudencial consagrada. 3 Unha sentenza que lexitima o dualismo xurisdiccional. 3.1 Unha imaxe ideal do dereito administrativo francés. 3.2 Unha sentenza republicana. 4 Bibliografía.

1 INTRODUCCIÓN

Pode parecer anacrónico preguntarse 150 anos despois do *arrêt Blanco* sobre o seu alcance, sobre todo porque se publicaron numerosos traballos² para resaltar o seu gran significado como decisión fundacional do dereito administrativo francés. Non obstante, sempre resulta interesante reexaminar esta sentenza con recentes escritos e reflexionar sobre a realidade da influencia que tradicionalmente se lle asocia sobre o dualismo xurisdiccional e o dualismo xurídico (vínculo de competencia e fondo), en particular a resaltar o contexto histórico e a vontade de lexitimar unha competencia “natural” do xuíz administrativo a través dun simple accidente de estrada.

Lembremos rapidamente os feitos coñecidos por todos: o vagón da manufactura de tabacos de Bordeos, que era imprudentemente empurrado por catro empregados na rúa, atropelou en novembro de 1871 unha nena de cinco anos e medio, pasándolle por enriba da coxa, o que obrigou a amputarlle a perna. Esta nena, que quedou prexudicada por esta actuación atribuída á Administración, é Agnès Blanco, aínda que o seu verdadeiro nome era Ignacia³. O seu pai, Juan Blanco, intenta presentar unha acción legal ante o Tribunal Xudicial de Bordeos en xullo de 1872. O prefecto aborda unha denegación de xurisdición porque, segundo el, está prohibido que os tribunais ordinarios coñezan das demandas que pretenden constituír o Estado debedor. O tribunal declárase competente⁴. O prefecto emite unha orde de conflito e o caso remítese ao Tribunal de Conflitos recentemente creado⁵. Este organismo atribúelles a competencia aos tribunais administrativos para impugnar a responsabilidade extracontractual da Administración e dispón que esta responsabilidade se rexe por normas especiais que non entran no eido do Código civil de 1804.

Dúas cuestións merecen ser resaltadas. A primeira é o nacemento progresivo do “mito” do *arrêt Blanco*, que pasa de ser unha decisión común a unha decisión fundamental. E, en segundo lugar, as razóns para elixir esta decisión como punto de partida de nacemento do dereito administrativo ao lexitimar o dualismo xurisdiccional en construción e sobre todo difundir a idea de que o dereito administrativo tería sido fundado para estar ao servizo dos cidadáns.

2 A EVOLUCIÓN GRADUAL DUNHA DECISIÓN IRRELEVANTE A UNHA DECISIÓN ESENCIAL

Ao principio, a sentenza *Blanco* aparece como unha decisión sen importancia que vén confirmar unha posición xurisprudencial coñecida, pero co tempo será consagrada como unha decisión esencial na xurisprudencia administrativa francesa.

2.1 Unha decisión confirmatoria

É unha decisión corrente, tanto no plano xurisprudencial como doutrinalmente.

A nivel xurisprudencial, esta é unha das primeiras sentenzas ditadas polo Tribunal de Conflitos recentemente recreado. No fondo, a sentenza *Blanco* pode parecer, en retrospectiva, unha sentenza de banalidade confusa: limitase a reiterar o principio derivado da sentenza *Rothschild* de 1855⁶, segundo o cal a Administración obedece a regras especiais no marco da súa responsabilidade polos danos cometidos na xestión pública do poder público (actividade cualificada de servizo público) e non nos artigos 1382 a 1384 do Código civil. Ao abeiro destas normas especiais, é polo tanto a xurisdición administrativa a competente para aplicalas.

A nivel doutrinal, os autores non citan ou citan moi pouco a sentenza *Blanco*. Por exemplo, o *Tratado* d'Edouard Laferrière, considerada como a obra de referencia en dereito administrativo, na súa primeira edición publicada catorce anos despois da sentenza *Blanco*, o autor menciona tres veces a sentenza sobre mil cincocentas páxinas e, sobre todo, sinala que “o seu motivo está tomado case literalmente da sentenza do Consello de Estado do *arrêt Rothschild* de 1855”⁷.

Polo tanto, *Blanco* parece unha sentenza menor nos seus primeiros 40 anos.

2.2 Unha decisión xurisprudencial consagrada

Cobrará máis importancia coa escola de servizo público, cuxos principais representantes son os profesores Léon Duguit⁸ e Gaston Jèze⁹. Eles falan de *Blanco* como a sentenza que dá orixe ao movemento da competencia do xuíz administrativo, baseada no servizo público. Pero, realmente, as sentenzas *Terrier* do Consello do Estado de 1903¹⁰, *Feutry* do Tribunal de Conflitos de 1906¹¹ e de *Thérond* de 1910¹² coas alegacións dos ministerios públicos [*conclusions du commissaire du Gouvernement*] teñen moita máis importancia que a sentenza *Blanco*¹³.

En realidade, *Blanco* convértese nunha sentenza fundacional do dereito administrativo francés grazas especialmente ao profesor Marcel Waline, quen a considera esencial (“pedra angular de todo o dereito administrativo”¹⁴) e quen a difunde no libro titulado *As grandes sentenzas da xurisprudencia administrativa*, coñecido como o GAJA¹⁵, que iniciou Marcel Waline con René Cassin, vicepresidente do Consello de Estado¹⁶.

Neste libro, a sentenza *Blanco* está á cabeza das sentenzas maiores, como se quixésemos situar aquí a xénese da disciplina que é o dereito administrativo. Con este xesto,

buscaremos converter a sentenza nun pilar fundamental do dereito administrativo, e iniciar o seu nacemento nesa data.

Este libro é un *best-seller* xurídico grazas ao importante aumento do número de estudantes a partir da década de 1960, á obriga de traballos tutelados a partir da lei do 30 de outubro de 1940¹⁷ e á reforma da licenciatura en Dereito en 1954¹⁸. Marcel Waline, membro do grupo de reforma, ofrece unha especialidade ao ensino do dereito administrativo: o estudo da xurisprudencia¹⁹. Un trazo moi característico de Marcel Waline é o seu gusto pola xurisprudencia e o comentario de sentenzas. A sentenza *Blanco*, grazas á súa mención no GAJA, coñecerá entón unha mítica posteridade por xeracións de estudantes. En realidade, este é o único libro de dereito administrativo que a maioría dos estudantes durante varias décadas compran, porque o ensino do dereito administrativo en Francia faino a xurisprudencia e existe un libro único, a diferenza dos manuais de profesores de moitas universidades, que non se actualizan anualmente, sobre todo debido ao seu falecemento.

3 UNHA SENTENZA QUE LEXITIMA O DUALISMO XURISDICCIONAL

A decisión *Blanco* reúne todas as condicións para converterse nun pilar do dereito administrativo francés.

3.1 Unha imaxe ideal do dereito administrativo francés

O *arrêt Blanco* reflicte unha imaxe ideal do dereito administrativo. Lévese a cabo unha inversión total da esencia do dereito administrativo ao século XIX²⁰, reducíndose o seu carácter desorbitado en favor dunha lóxica de servizo público e de reparación dos danos sufridos polos cidadáns.

O vagón da manufactura de tabacos de Bordeos, actividade monopolística do Estado, convertida logo en “servizo público” (aínda que en realidade é máis a expresión do poder estatal), atropelou unha nena de cinco anos e medio, o que obrigou a amputarlle un membro do seu corpo. Este litixio mostra un rostro humano do dereito administrativo a través do sangue, as bágoas e a violencia²¹. Deixamos a imaxe dun dereito administrativo burocrático, expresión dunha irresponsabilidade administrativa en nome do poder público sen ter en conta os dereitos dos cidadáns coa reparación dun terceiro e non usuario do acto de axente administrativo. É a afirmación dun principio máis fundamental propio do Estado do dereito de responsabilidade especial desvinculado da concepción contractualista e civilista da culpa coa aparición das nocións de risco que se consagrarán a través da noción de responsabilidade sen culpa²². Instáurase unha lóxica da indemnización, en consecuencia, da solidariedade pública.

A mensaxe que se difunde está clara: existe unha xustiza para unha modesta familia de traballadores inmigrantes españois de Huesca con 7 fillos vivindo en Bordeos. Juan Blanco, que non fala francés, obterá un ano despois a condena do Estado polo Consello

de Estado, que lle exixirá ao Estado pagar anualmente á súa viúva 500 francos ata a súa morte²³, que corresponde ao salario dunha obreira²⁴.

Esta competencia administrativa conságrase nunha nova xurisdición do dualismo xurisdiccional.

O Tribunal de Conflitos existiu durante un período curto da Segunda República (1848-1852). Co golpe de Estado de Napoleón III en 1852, decídese eliminar o Tribunal de Conflitos en beneficio do Consello do Estado ata a caída do seu imperio en 1870 coa derrota contra Prusia, que se converte en imperio alemán (1871-1918). Máis tarde, co nacemento da Terceira República, o Tribunal de Conflitos reactívase coa Lei do 24 de maio de 1872. *Blanco* é unha das primeiras sentenzas do novo réxime. E esta nova xurisdición caracterízase por unha composición conxunta de xuíz de Tribunal Supremo privado (Corte de Casación) e do Consello do Estado (Tribunal Supremo do Contencioso-Administrativo), pero tamén dunha presidencia ao ministro de Xustiza, que ten un papel determinante en caso de empate a favor da xurisdición administrativa.

Existe o mito segundo o cal o voto do ministro de Xustiza Sr. Jules Dufaure sería decisivo pola igualdade de votos (os xuíces xudiciais votan en contra da competencia administrativa)²⁵. Este dato, recollido pola maioría dos profesores, non está comprobado polos arquivos²⁶. Unha lenda máis arredor da decisión *Blanco*.

3.2 Unha sentenza republicana

Estamos nunha época na que a Terceira República aínda non está consolidada porque hai un presidente da República Mac-Mahon e un parlamento que están a favor de restablecer a monarquía despois do imperio bonapartista.

Ademais, nesta época, o Consello de Estado converteuse en xurisdición republicana, gobernando dun xeito supremo segundo o principio de xustiza delegada²⁷, pero necesita unha lexitimidade republicana de competencia. Co *arrêt Blanco* dun tribunal imparcial e paritario, o criterio de servizo público permitirá á doutrina atopar a base orixinaria da xurisdición contencioso-administrativa.

Así, a decisión *Blanco* ten unha función disciplinaria nesta época de dualismo xurídico emerxente. Marca os límites da competencia xudicial privada e afirma a autonomía da xurisdición administrativa. Despois, o Tribunal Supremo xudicial privado (Corte de Casación) deixará de rebelarse e admitirá gradualmente a competencia da xurisdición contencioso-administrativa para coñecer das accións de responsabilidade contra a Administración.

O *arrêt Blanco*, como acta de nacemento do dereito administrativo a través do servizo público, permite borrar o período imperial (1852-1870) onde se estruturou o contencioso-administrativo vixente aínda hoxe: a separación de funcións administrativas e xudiciais, o requisito dunha decisión administrativa previa antes da petición ao xuíz administrativo²⁸, o recurso por exceso de poder [*recours pour excès de pouvoir*]²⁹. Por exemplo, a sentenza *Rothschild* de 1855 ten o inconveniente de que foi adoptada só polo Consello do Estado como xuíz de conflitos en nome do emperador Napoleón

III, que simboliza a derrota contra Alemaña e o golpe de Estado contra a Segunda República. Esta xurisdición é sospeitosa aos ollos de liberais e republicanos.

Para ocultar o período imperial anterior e negar tamén a orixe monárquica da xustiza administrativa³⁰, Edmond David, ministro público [*commissaire du Gouvernement*] do *arrêt Blanco*, intentará atopar fundamentos revolucionarios para a competencia do xuíz administrativo. É unha reescritura total da historia³¹. El afirma que o Congreso Constituínte de 1789 é o que creara a xurisdición administrativa para pór en práctica a concepción francesa da separación dos poderes. Os textos republicanos aparecen como o fundamento “natural” dunha incompetencia do xuíz privado para o litixio da Administración. Ocúltase entón totalmente a orixe monárquica e a consolidación imperial. O paradoxo é que o seu principal autor, Edmond David, será destituído do Consello de Estado durante a purga de 1879 polas súas conviccións católicas³².

No fondo, á marxe da verdade “arqueolóxica”, o que conta é o imaxinario colectivo que desata esta sentenza: o servizo público³³ e a competencia administrativa como fonte da lexitimidade estrutural ao Estado. Todos os cidadáns e administracións se adheriron a esta crenza. Neste imaxinario colectivo, o discurso da historia é unha ficción³⁴. Esta é a gran forza da historia. Parafraseando a Fontaine: “a moralidade núa trae aburrimiento, mentres que a narración trae consigo o precepto [*Une morale nue apporte de l'ennui: le conte fait passer le précepte avec lui*]”³⁵.

Non importa que as fábricas de tabaco pasasen a ser un servizo público industrial e comercial³⁶ e, polo tanto, de competencia da xurisdición privada. Non importa que agora xa non sexa un servizo público. Afianzouse o dualismo xurisdiccional “total”³⁷. Igualmente, o *arrêt Blanco* permitiu o desenvolvemento da futura política xurisprudencial do Consello do Estado. Este último pode seguir representando o poder central durante séculos e manter unha constitución administrativa ante a inestabilidade política constitucional que viviu Francia tras a Revolución Francesa.

Ao final, a simple historia dun vagón de tabaco permitiu consolidar o Consello de Estado, institución de orixe monárquica e imperial, pero tamén reforzar os fundamentos xurídicos dun poder estatal coa especificidade das súas misións de servizo público. Detrás do Estado de dereito administrativo, existe unha lóxica imperial do poder público que segue moi presente en Francia.

4 BIBLIOGRAFÍA

- Benoit, F.-P. 1968. *Droit administratif français*. París: Dalloz.
- Benoit, F.-P. 1974. «Les fondements de la justice française», en *Mélanges offerts à Marcel Waline: le juge et le droit public*. París: LGDJ.
- Bigot, G. 2000. «Les mythes fondateurs du droit administrative», en *Revue française de droit administratif*, 3: 527-536.
- Bigot, G. 2003, «Les bases constitutionnelles du droit administratif avant 1875», en *Revue française de droit administratif*, 2.

- Blanco, F., Gilbert, S. e Jacquemet-Gauché, A. (dirs.). 2023. *Autour de l'arrêt Blanco*. París: Dalloz.
- Bosvieux-Onyekwelu, C. 2019. «Revenir sur une légende en sociologue: l'arrêt *Blanco* et le mythe de la “naissance” du droit administratif français», en *Droit et société*, 101: 159-178.
- Chapus, R. 1954 (reimpr. 2010). *Responsabilité publique et responsabilité privée. Les influences réciproques des jurisprudences administrative et judiciaire*. París: Editions La Mémoire du Droit.
- Chevallier, J. 2022. *Le service public*. París: Presses Universitaires de France (Colección Que sais-je?).
- Duguit, L. 1913. *Les transformations du droit public*. París: Armand Colin.
- Gonod, P. 2022. «L'arrêt Blanco a-t-il été rendu sur partage?», en *Revue française de droit administratif*, 2.
- Hachemi, A. 2023. «Une crise, un grand arrêt? A propos de Marcel Waline et de l'arrêt Blanco», en Blanco et al. (dirs.), *Autour de l'arrêt Blanco*. París: Dalloz.
- Jèze, G. 1904. *Les principes généraux du droit administratif*, 1.ª ed. París: Berger-Levrault.
- Laferrière, E. 1887. *Traité de la juridiction administrative et des recours contentieux*, T. 1, 1.ª ed. París: Berger-Levrault.
- La Fontaine (de), J. 1668 (reimp. 1874). *Fables. Le Pâtre et le Lion*. París: Ed. Bernardin-Béchet (Livre VI).
- Levallois, P. 2023. «Célébrer l'arrêt Blanco?», en *La Semaine Juridique. Administrations et collectivités territoriales*, 12.
- Long, M., Weil P. e Braibant G. 1956 (reimp. Dalloz 2006). *Les grands arrêts de la jurisprudence administrative*, 1.ª ed. París: Sirey.
- Luchet, J. 1935. *L'arrêt Blanco. La thèse de la compétence administrative en matière de responsabilité civile de l'Etat*. París: Sirey.
- Melleray, F. 2023. «Les lectures doctrinales de l'arrêt Blanco», Blanco et al. (dirs.), *Autour de l'arrêt Blanco*. París: Dalloz.
- Plessix, B. 2023. «Blanco & moi», en Blanco et al. (dirs.), *Autour de l'arrêt Blanco*. París: Dalloz.
- Rolin, R. 2021. «Elle s'appelait Ignacia», en *Revue française de droit administratif*, 3.
- Touzeil-Divina, M. 2019. *Dix mythes du droit public*. París: LGDJ.
- Touzeil-Divina, M. 2023. «Des réceptions divisées de la décision Blanco par la doctrine administrative de la fin du XIXe siècle: des continuités sans révolution?», en Blanco et al. (dirs.), *Autour de l'arrêt Blanco*. París: Dalloz.
- Veyne, P. 1983. *Les Grecs ont-ils cru à leurs mythes? Essai sur l'imagination constituante*. París: Seuil.
- Waline, M. 1936. *Manuel élémentaire de droit administrative*. París: Sirey.
- Wright, V. 1972. «L'épuration du Conseil d'Etat en juillet 1879», en *Revue d'histoire moderne & contemporaine*, 19-4.

NOTAS

- 1 Este artigo é unha versión reescrita dunha presentación oral nunha conferencia organizada pola Facultade de Dereito da Universidade de Santiago de Compostela o 8 de febreiro de 2023 polo 150 aniversario do *arrêt Blanco*. Agradézolle ao profesor Marcos Almeida Cerredá a súa invitación.
- 2 Ver en particular: Luchet, 1935; Chapus, 1954; Bosvieux-Onyekwelu, 2019; Bigot, 2000: 527; Touzeil-Divina, 2019: 115; Blanco *et al.*, 2023; Levallois, 2023: 2095.
- 3 Rolin, 2021: 413.
- 4 Bosvieux-Onyekwelu, 2019: 165-166.
- 5 Art. 25 de la loi du 24 mai 1872 portant réorganisation du Conseil d'Etat. O *arrêt Blanco* é a duodécima decisión ditada polo Tribunal de Conflitos.
- 6 CE, 6 déc. 1855, *Rothschild*, Lebon: 707.
- 7 Laferrière, 1887: 382.
- 8 Duguit, 1913: 173.
- 9 Jèze, 1904: 157.
- 10 CE, 6 févr. 1903, *Terrier*, Lebon: 94, concl. J. Romieu
- 11 29 févr. 1908, *Feutry*, Lebon: 208, concl. G. Teissier.
- 12 CE, 4 mars 1910, *Thérond*, Lebon: 193, concl. G. Pichat.
- 13 Melleray, 2023: 163.
- 14 Waline, 1936: 60.
- 15 Long *et al.* 1956.
- 16 Prefacio do GAJA, 1956: V-VIII.
- 17 Hachemi, 2023: 190.
- 18 Décret n. 54-343 du 27 mars 1954 modifiant le régime des études et des examens en vue de la licence en droit.
- 19 Hachemi, 2023: 189-191.
- 20 Bigot, 2000: 527.
- 21 Touzeil-Divina, 2023: 106.
- 22 CE, 21 juin 1895, *Comes*, Lebon: 509, concl. J. Romieu
- 23 CE, 8 mai 1874, *Branco*, Lebon: 416.
- 24 Rolin, 2021: 413.
- 25 Laferrière, 1887: 382.
- 26 Gonod, 2022: 301.
- 27 Loi du 24 mai 1872 portant réorganisation du Conseil d'Etat.
- 28 Art. 7 du décret impérial du 2 novembre 1864 relatif à la procédure devant le Conseil d'État en matière contentieuse et aux règles à suivre par les ministres dans les affaires contentieuses.
- 29 Bigot, 2003: 218.
- 30 Bénoit, 1968: 4-5; Bénoit, 1974: 283.
- 31 Plessix, 2023: 355.
- 32 Wright, 1972: 621.
- 33 Chevallier, 2022.
- 34 Veyne, 1983.
- 35 La Fontaine, 1874: 177.
- 36 TC, 28 février 1966, *Manufacture des tabacs de Tonneins c/ Teulie*, Lebon T: 899.
- 37 Ao contrario de España descrito como “mixto” porque se limita unicamente à primeira instancia.